

Reportatge | Text: Mariàngela Vilallonga

ANGLADA

Maria Àngels Anglada (1930-1999) és notícia en aquest inici de l'any 2008, perquè estan a punt d'aparèixer edicions especials de dues obres seves, *Les Closes* i *El violí d'Auschwitz*, i perquè s'acaba de publicar la traducció a l'italià de *Quadern d'Aram*. *Les Closes*, la primera novel·la de l'autora, vigatana de naixement i figuerenca d'adopció, va guanyar el premi Josep Pla 1978. *El violí d'Auschwitz* veié la llum l'any 1994, és la penúltima novel·la que va publicar Anglada i arriba ara als cent mil exemplars venuts. *Quadern d'Aram* és la darrera novel·la d'Anglada: aparegué dos anys abans de la seva mort. Totes tres novel·les tenen un denominador comú: són un clam contra la injustícia. A *Les Closes*, una dona és condemnada per un crim que no ha comès. A *El violí d'Auschwitz* i a *Quadern d'Aram*, tot un poble és condemnat injustament, en un cas el jueu, en l'altre l'armeni.

En aquests temps d'auge de la literatura sobre la Segona Guerra Mundial, no podem oblidar que Maria Àngels Anglada va escriure, dels primers al nostre país i en català, una novel·la sobre l'horror de l'Holocaust, *El violí d'Auschwitz*. La llavor d'aquesta novel·la li venia de lluny i va arrelar fort en el cor d'Anglada. Ja l'any 1970, va publicar a la revista *Canigó* una traducció del poema *Auschwitz* del poeta italià Salvatore Quasimodo. Els darrers poemes que Anglada va publicar en vida van ser per al número de març-abril de l'any 1998

L'escriptora Maria Àngels Anglada va bastir una obra literària sòlida, edificada sobre tres pilars fonamentals: la llengua, la memòria, el compromís

de la *Revista de Girona*. Els va donar aquest títol: *Dos poemes i una traducció sobre la barbàrie*, els va voler encapçalat amb una citació de les *Geòrgiques* de Virgili, "Gaudeixen, els germans, de l'escampada sang dels germans", i va ajuntar un *Epigrama a l'antiga sobre una tomba d'Algèria*, *Làpida i Afrodita* i la traducció de *Sera ad Auschwitz*, del poeta italià Ignazio Delogu. Entre l'un i els altres, tota una vida per donar la veu a aquells a qui havia estat negada, per fer sentir la veu contra la barbàrie, d'Algèria o del Vietnam, de Bòsnia o dels camps de concentració nazis.

El violí d'Auschwitz és una novel·la que ha commogut, i que commou, lectors de totes les edats. Perquè, enmig del mal que s'hi retrata, hi ha esperança, perquè mostra com es poden superar les circumstànci-

contra la injustícia

Ara que mig món llegeix novel·les sobre la Segona Guerra Mundial, val la pena reivindicar l'autora d'«El violí d'Auschwitz», un títol que ja ha venut 100.000 exemplars. La directora de la càtedra Maria Àngels Anglada ens dóna pistes per redescobrir l'escriptora.

es més adverses a través de la convicció en la pròpia capacitat de sobreviure, a través de l'amistat, a través de l'art, perquè aporta llum a la nit. La novel·la va veure l'èxit de seguida i va donar a Maria Àngels Anglada més d'una satisfacció, i també alguna decepció. El mateix any de la seva publicació, una productora cinematogràfica va decidir de portar la novel·la a la pantalla i es va encarregar el guió de la pel·lícula a Jorge Semprún, però malauradament el projecte no va eixir.

El violinista de debò

L'atzar va voler que M. Àngels Anglada conegués personalment Jacques Stroumsa, el violinista de debò d'Auschwitz. Va ser a Barcelona, el 1998. Anglada va veure com es feia real el personatge que havia imaginat en la seva novel·la. Aquell jueu sefardita de Salònica havia estat enviat al camp de concentració amb tota la seva família, i només ell i la seva germana Bella van sobreviure. Stroumsa havia escrit *Tria la vida*, un testimoni de coratge, de supervivència, de dignitat. Anglada va posar un pòrtic a l'edició de la traducció catalana que va fer una bona amiga, Isabel-Clara Simó. Hi expressava l'emoció per haver conegut el violinista i la seva creença que «a més d'un el va salvar el violí de Jacques, infontent-li el desig, ja esmorreït, de reviuire» i que també el va ajudar a ell mateix a

sobreviure. El tremp vital de Jacques Stroumsa és l'esperit que respira *El violí d'Auschwitz*.

La novel·la ha estat traduïda a cinc llengües. La traductora a l'italià va ser Veronica Torres, l'esposa d'Ignazio Delogu. Tots dos van ser convidats per la Universitat de Girona al curs d'estiu que vam organitzar l'any 2000, un any després de la mort de l'escriptora, per recordar-la. En la seva conferència, Veronica Torres va referir-se a l'experiència com a traductora de l'obra angladiana en aquests termes: «En traduir alguns passatges, vaig tenir la sensació de mirar des d'un altre món, com si l'uni-

vers concentracionari del llibre estigués regit per unes lleis pròpies, amb necessitats, terrors, esperances, que no tenen res a veure amb la vida de fora. [...] *El violí d'Auschwitz*, penso, té la mateixa unitat que una partitura musical. Tot en ell vibra, sona; i els seus moments més alts i tensos són els del silenci, un silenci irreal». El poeta Delogu, aquell dia d'estiu en què parlava d'Anglada, digué: «El misatge de Maria Àngels Anglada ens arriba sempre a través de l'ordre i de l'harmonia. [...] Com els grecs, sabia molt bé què deia i com ho deia. De vegades, a més, trobo en els seus escrits una mena de misteri: algunes coses seves no es poden reduir a la raó i a la racionalitat».

Semblants són les paraules que li dedicà Joan Bastardas, que havia estat professor de llatí d'Anglada a la Universitat de Barcelona, amic, i company de la Secció Filologia de l'IEC: «Em sembla que aquestes coses no poden ésser dites, com ella les diu, sense la intervenció d'un déu». Per encàrrec del rector Josep M. Nadal, el curs 1999-2000 havia estat inaugurat amb la lliçó de l'escriptor Valentí Puig *Elogi de Maria Àngels Anglada*, on es diu: «En tots els llibres d'Anglada hi ha una passió per l'harmonia i a la vegada una reflexió sobre la fractura moral».

El mes d'octubre del 2004, la Universitat de Girona va crear la Càtedra M. Àngels Anglada amb l'objectiu de perpetuar la memòria de l'escriptora, d'estudiar i de difondre la seva obra. La Càtedra compta amb el suport de la Diputació de Girona. La Càtedra, amb l'Ajuntament de Figueres, dota una beca d'estudis per promoure l'elaboració de treballs d'investigació relacionats amb l'estudi i la divulgació de l'obra d'Anglada. El primer projecte becat ja és una realitat, es tracta del treball d'Assumpció Heras *Les relacions entre els personatges de la narrativa de Maria Àngels Anglada*. Ara s'acaba de concedir la segona beca al projecte presentat per Carme Miró, *La música: el correlat de l'obra de Maria Àngels Anglada*. La Càtedra

El violí d'Auschwitz

Columna Edicions
Preu: 14 euros
Pàgines: 136

Un cop reclòs a l'infern d'Auschwitz, un lutier jueu amaga als nazis el seu ofici de constructor de violins

Les Closes

Destino
Preu: 17,50 euros
Pàgines: 176

L'assassinat d'un terratinent a l'Empordà revolucionari del 1866 provoca una commoció que retrata un país i una època convulsos

ha avalat l'elaboració de guies de lectura de les novel·les d'Anglada. Les ha realitzat Eusebi Ayensa, director de l'Institut Cervantes a Atenes. Ayensa va tenir cura de l'edició de l'obra completa d'Anglada, prologada pel poeta i hel·lenista Carles Miralles. En va sortir un primer volum que aplega la narrativa angladiana. Esperem poder celebrar ben aviat l'aparició del segon volum, que recull la poesia i l'assaig. El treball és fet i a punt, però falta l'empenta final. El 23 d'abril de l'any 2006, la Càtedra va inaugurar el primer itinerari literari *Les Closes de Maria Àngels Anglada* al Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà i ja té preparat l'itinerari literari del Vic angladiana.

La literatura ben dita

Maria Àngels Anglada va bastir una obra literària sòlida, sobre tres pilars fonamentals: la llengua, la memòria, el compromís. Va anar avançant sense pressa, però sense pausa, en el camí de la literatura ben dita. La tria de la llengua l'entronca amb la tradició que li ve de la infantesa, dels anys de Vic, la terra de Verdaguer, poeta que admira. La tradició enllaça amb la memòria que s'ha de preservar, que li ve de la seva formació en filologia clàssica. La memòria la porta al compromís amb la vida, amb la terra: res del que és humà no li és aliè. La paraula li va servir per defensar els que més ho necessiten, per defensar la terra. Els clàssics grecs i llatins van servir a Anglada per dialogar amb el passat, per il·luminar el present, per preservar la memòria de les pedres, però, sobretot, per preservar la memòria dels humans, i per trobar la mesura justa en la tria dels mots.

Res no és sobrer en la literatura d'Anglada. Però, entre les paraules i les pedres, la vida. Entre la natura i la literatura, la vida. Entre els clàssics i ara, la vida. A la literatura d'Anglada hi ha fidelitat al país i a la seva història, l'amor pel món grec, la devoció per la música, però és el clam contra la injustícia que plana damunt tota l'obra. I fidelitza lectors.*

Jorge Semprún va rebre l'encàrrec de fer el guió d'una pel·lícula basada en la novel·la d'Anglada